

На основу члана 81. став 1. тачка 31. Статута Факултета и члана 19. Правилника о издавачкој делатности Филозофског факултета у Нишу, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Нишу, на електронској седници, одржаној 6. октобра 2021. године, након разматрања предлога Већа Центра за стране језике донело је одлуку о именовању рецензента за давање стручне оцене, број 324/1-10-01. Имам особиту част да као један од именованих рецензента доставим Факултету извештај у наставку ради доношења одговарајуће одлуке.

**Рецензија рукописа др Тамаре Костић Пахноглу,
Даривање и чаробно средство у грчким и српским народним бајкама,
Филозофски факултет, Ниш, 2021.**

Рукопис др Тамаре Костић Пахноглу под насловом *Даривање и чаробно средство у грчким и српским народним бајкама* обухвата 117 страница компјутерског слога. Подељен је на седам поглавља: *Увод. Бајка и њен књижевноисторијски значај. Грчке народне бајке. Српске народне бајке. Опис даривања, даривалаца и чаробних средстава у грчким и српским народним бајкама. Чаробна средства: грчке и српске народне бајке и AaTh каталог. Закључак.* Као додатак основном текстуалном корпусу, ауторка је приложила и Изабрану литературу на српском и страним језицима, као и два вредна прилога: Прилог 1. *Кратак преглед историје проучавања грчких бајки* и Прилог 2. *Чаробни предмет – AaTh каталог 560–649.*

Предмет ове монографске студије представља компаративно изучавање садржајно-формалних карактеристика српских и грчких бајки које се, пре свега, темељи на изналажењу и описивању чаробних средстава која се јављају у бајкама ових двају суседних народа. Проучавање поменутих средстава пружа нам могућност увида у степен сличности односно разлика које постоје између српских и грчких бајки, али и у њихове сличности са европским и светским бајкама. Сама чињеница да бајка као усмена наративна творевина постоји код већине евроазијских народа, оправдава неопходност постојања компаративистичког приступа у сагледавању књижевних и других утицаја у једном ширем географском и културолошком контексту, као и њиховог међусобног прожимања, које се очитује у присутности интернационалних мотива и типова у бајкама сваког народа понаособ.

У уводном делу, ауторка јасно поставља теоријски и методолошки оквир своје студије и наговештава основни циљ њеног истраживања. Дакле, циљ проучавања није залажење у одређене типове бајки, већ проблематизација употребе поменутих чаробних средстава у оквиру њихове функције и садржине. Стога се анализа корпуса заснива на установљавању њиховог броја, учесталости примене, начина стицања и коришћења као и значаја и утицаја који имају на јунака и његову даљу судбину. У оквиру ове анализе, разматрају се, такође, и дариваоци, начин њиховог појављивања, мотиви за даривање и начин даривања. Као предлог за поменуту анализу, ауторка у уводном делу прецизно дефинише корпус грчких и српских бајки који је користила за ово истраживање, наводећи своје запажање да је на основу доступне грађе евидентно да је корпус грчких чаробних бајки знатно мањи него корпус бајки истог типа. Међутим, број чаробних средстава у грчким бајкама је често већи. Ауторка нам у овом делу рада даје и кратак осврт на различита и међусобно опречна гледишта у погледу сврхе бајке као наративне књижевне творевине (Αυδίκος 1994; Лити 1994; Латковић 1967). У наставку овог поглавља, дат је кратак преглед структуре рада, као и литературе релевантне за ову област истраживања.

У другом поглављу, ауторка још једном истиче оправданост компаративистичког приступа у проучавању структуре и функције бајки. Ову своју тезу аргументује концизним и прегледним навођењем различитих теорија када је у питању изучавање књижевноисторијског значаја бајке (Бенфеј, Веселовски, Финска школа, Ендрју Ленг, Георг Хан, Видо Латковић, Николаос Политис, Луц Рерих, Владимир Пропп, Макс Лити). Будући да су предмет истраживачког поступка у овом раду чаробна средства која, природно, могу бити иста, али и различита код разних народа, по ауторкином мишљењу, није немогуће очекивати да нам проучавање поменутих чаробних предмета у бајкама разних народа може пружити драгоцене податке о томе колико су ти народи блиски или различити. У том смислу српске и грчке бајке су добар књижевно-историјски пример, имајући у виду поменуте сродности и разлике. Треба истаћи да се рад у великој мери ослања на морфолошку теорију Владимира Проппа, који је, по мишљењу неких теоретичара, успео да проучавање бајки подигне на ниво прецизности природно-математичких наука. Друга велика студија на којој се базира изучавање даривања и врсте поклона у бајкама је

докторска дисертација Макса Литија (1943) чији је основни циљ одређивање шта је бајка а шта предање, чиме се карактеришу, шта им је заједничко, а шта различито: мотиви и смисао, облици и примена.

У наредна два поглавља дат је детаљан приказ даривања, даривалаца и чаробних средстава присутних у српским и грчким бајкама. Груписање чаробних средстава се врши по критеријуму појавности у АаTh каталогу, будући да је циљ овог рада био да се, с обзиром на велики међународни значај и широку прихваћеност АаTh каталога, покуша утврдити у којој мери се чаробна средства која се наводе у том каталогу поклапају са чаробним средствима која се јављају у српским и грчким бајкама. Интерпретативна анализа изложеног корпуса, као и изведени закључци, темеље се на релевантној литератури и ставовима водећих теоретичара бајки у прошлом веку, недовољно познатих српској научној јавности.

У закључном делу своје монографске студије, ауторка сумира резултате спроведеног истраживања, наводећи да се резултати добијени упоређивањем *чаробних средстава* и њихове примене у српским, грчким и бајкама из АаTh каталога у великој мери разликују од оног што се на почетку истраживања очекивало. Наиме, очекиван је знатно већи степен истоветности, како самих средстава, тако и њихове примене, за разлику од *даривалаца* и *даривања* где постоји много више сличности него разлика.

Посебан допринос представљају и два прилога који се налазе на крају монографије, од којих један представља вредан прилог историјату проучавања грчких народних бајки (Прилог 1), док други прилог садржи превод дела АаTh каталога који се односи на попис чаробних средстава у светским бајкама (Прилог 2).

Имајући у виду све поменуте одлике, као и чињеницу да су публикације сличне концепције и намене нешто што представља реткост у нашој академској и широкој културној средини, сматрам да би објављивање монографске студије *Даривање и чаробно средство у грчким и српским народним бајкама* др Тамаре Костић Пахноглу било изузетно корисно и добродошло.

У Београду, 15.11.2021.

Др Ана Елаковић-Ненадовић

доцент Филолошког факултета Универзитета у Београду

(ужа научна област: неохеленистика)